

УДК 165.0

КОВЧАК ВОЛОДИМИР,*аспірант філософського факультету**Львівського національного університету ім. І. Франка*

СЕМІОТИЧНА СТРАТЕГІЯ НОН-РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ: КОНФЛІКТ РЕПРЕЗЕНТАМЕНТА І РЕФЕРЕНЦІЇ

Автор дослідження конкретизує поняття уяви і наслідування в контексті сучасної теорії репрезентації В. Ізера та антирепрезентаціоналізму Р. Рорті. Показано, що постаналітична філософія в концепції антирепрезентаціоналізму не тематизує специфіки мистецьких знаків щодо інших (нехудожніх) знаків, а мова пасивно не відображає (не репрезентує) автономно даних об'єктів світу, а в засадничому смислі їх конструює та конститує як технічні художньо-мистецькі тексти. Теорія мовного репрезентаціоналізму в постаналітичній філософії продовжує себе в мовний інструменталізм - мову розуміють як важливий соціально-науковий інструмент, за допомогою якого людство досягає реальність.

Ключові слова: нон-репрезентація; репрезентація; референція; семіотика; соціальне конструювання; соціальна реальність.

Постановка проблеми і стан її вивчення. Актуальність окресленої теми полягає в історичній зумовленості двох онтологічних і гносеологічних традицій, які закладають ядро сучасної теорії репрезентації: термінологічна та концептуальна неузгодженість між ними провокують проблему репрезентації як конфлікт між пізнанням непізнаної речі. Специфічне відношення знаку і ним зображуваного/репрезентованого світу в мистецтві, що традиційно поєднаний із концептом мімезису, є темою, традиційною у філософії. Ряд сучасних концепцій [1-4] указує на фундаментальну різницю, наявну вже в текстах Платона й Арістотеля: Платон розуміє мистецтво як зображення життєвої дійсності, Арістотель - не як відображення чи подоби реальності, а як конституювання можливого світу.

Метою нашого дослідження є встановлення поняття уяви і наслідування в контексті сучасної теорії репрезентації В. Ізера та антирепрезентаціоналізму Р. Рорті як інтелектуальний доступ до реальності, а також до художньої дійсності, де засадничо ослаблене відношення штучного/суспільного знаку і реального світу.

Виклад основного матеріалу. Неможливість чітко встановити механізм репрезентації призводить до того, що поняття репрезентації в сучасному філософському дискурсі або заперечується, або замінюється більш чіткими поняттями. В. Ізер концепт репрезентації модифікує в концепт гри (The Play), яка й покриває всі операції всередині текстової події. Гра не мусить показувати, що вона репрезентує, - гра показує лише сама себе. Гра і має показувати лише себе, гра вже не намагається перебрати риси предмету, наслідувати його, а навпаки - створює образ відсутнього [4, р. 25]. Така модифікація одного концепту в інший призводить до проблеми референційного подвоєння світу, а також до необхідності розмежування мистецького і феноменального: де штучне, художньо-мистецьке витворення образу, а де - уява як спосіб когнітивного оприсутнення [6, р. XIV-XV]. **Гра утворює інфраструктуру репрезентації як мистецького взаємного зв'язку між показуванням і приховуванням, між мистецьки сконструйованою**

фікцією світу і феноменом світу. Концепт гри І. Ізера важливий, адже репрезентує реальну структуру соціального буття людини і суспільства, показує недостатність класичної філософської схеми розмежування реального й уявного і пропонує альтернативну тріадичну структуру: **реальне (фізичне) - уявне (образне) - позірне (фіктивне, художньо-мистецьке)**. Таким розділенням В. Ізер прагне вирішити проблему, яка виникає при протиставленні уявного (образного) і реального. Уявне (образне), хоч і рухається від реального, але усе ж не протистоїть і не заперечує реального - лише фіктивне (мистецьке, художнє) опозицінує до реального. Причому фіктивне володіє потенцією конституювати себе, задіюючи при цьому механізм референції і репрезентації: можна вести мову про створення екземплярифікуючої репрезентації і референції.

Механізм фікції конструюється на основі випозичування необхідних їй екземплярів (елементів зі слабкими зв'язками референції): визичуються означники зі слабкими (чи зовсім відсутніми) означуваними й означуваними зі слабкими чи відсутніми означниками - це і є ті екземпляри, із яких створюється механізм нон-референції. Продемонстрований із технічною віртуозністю означник із ослабленим чи відсутнім зв'язком до означуваного і зовсім інше означуване із ослабленим чи відсутнім означником справить мистецьке штучне враження їх відповідності, референції.

Таке визичування є технічною характеристикою художнього мистецтва (в некласичному розумінні). Фікція усталює себе через екземплярифікацію - демонструє екземпляри себе, свою анатомію; причому технічна справність, мистецтво демонстрації й буде тим нон-репрезентативним механізмом, який лише на позір справляє враження репрезентації і референції. У контексті класичної теорії репрезентація і референція є влаємодоповнюючими сторонами одного механізму (будь-яка репрезентація навантажена референцією, а будь-яка референція навантажена репрезентацією).

Механізм екземплярифікованої нон-репрезентації полягає в пошуку, визичуванні, демонстрації й перера-

уванні елементів фікції: чим більше деталізована і екземплярифікована фікція, тим більше вона скидається на істину. Фікція може екземплярифікувати елементи із реального світу: має значення лише слабкість референційного механізму репрезентанта і репрезентамента. Випозичений автентичний елемент із реального, актуального світу у фіктивний світ втрачає свою приналежність (автентичність) і є не лише деконтекстуалізованим, але й віртуозно - через технічні мистецько-художні прийоми - реконтекстуалізованим у комбінаційне утворення автономного фіктивного світу: стає фактом фікції, який ще ймовірно несе у собі слід нефіктивності, але уже не може бути прочитаний та проінтерпретований як факт актуального (реального) світу. У фікції означуване (репрезентамент) виражається через фіктивні означники (репрезентати) із витворення специфічної - закритої всередину себе - семантики [1, s. 24-25].

Наведена концепція екземплярифікуючої репрезентації корелюється з ідеєю антирепрезентаціоналізму Р. Рорті. Замість уподібнення до реальності, виникає зреалізована подоба, замість влади волі - воля влади. Сукупність таких фактів витворює монтаж соціальної дійсності, її фактуальність.

У праці "Філософія і дзеркало природи" ключовим терміном Р. Рорті є "антирепрезентаціоналізм". Модерна філософія - розвинута у працях Локка, Декарта чи Канта - заснована на метафорі мислення як дзеркала; тобто мислення забезпечує чітке й достовірне пізнання внаслідок віддзеркалення/репрезентації реальності чи об'єктивної дійсності [10, s. 54-55]. Відтак, знання - смислова репрезентація об'єктивного. Запит про репрезентацію з позиції семіотики і соціального конструювання полягає не в запиті щодо знання, смислу чи об'єктивності, а щодо самого механізму утворення внутрішнього (ментального чи відчуттєвого) образу зовнішньої реальності. Тоді яким чином мислення здатне до репрезентації? Твердження, що знання є смисловою репрезентацією об'єктивності (реальності), порушує запит про репрезентацію: 1) чи можлива репрезентація поза знанням; 2) чи можлива репрезентація поза смислом; 3) чи можлива репрезентація поза об'єктивністю (реальністю)?

Методологічна позиція Г. В. Ф. Гегеля ототожнює розумне і дійсне. Але після лінгвістичного повороту у філософії постає питання, наскільки доцільно мову ототожнювати з розумом, адже мовний розум плюральний та емфатичний і може як відкривати реальність (об'єктивність), так тим самим мовним жестом водночас закривати її. **Мовний розум має більше режимів репрезентації реальності (об'єктивності), аніж просто відображення/віддзеркалення.**

Парадокс мовного розуму полягає в тому, що, з одного боку, розум невіддільний від функціонування мови, але "мову не можна просто ототожнити із розумінням [vntānīm], адже для правдивого пізнання доходимо лише тоді, коли дійсність правильно репрезентує/відбиває не мислення, але мову, тобто - коли мовний порядок (як мовні вирази і їх використання) точно кореспондує з порядком світу (з означуваними речами із їхніми відносинами)" [10, s. 63]. Це стало можливим у контексті розвитку аналітичної філософії, яка, на думку Д. Скаліцького, не відкидає уявлення про пізнання як репрезентацію дійсності, а стверджує, що ментальні процеси як медіатори репрезентації навантажені мовними процесами - ментальні і мовні процеси за модулем можуть набувати контрадикторності [Там само].

Міцно вкоріненим є інструментальний підхід до мови, за яким мова є інструментом розуму для пізнання реальності (об'єктивності): соціальні інститути науки чи індивідуальне мислення використовують мову як певного роду інтелектуальний інструмент дослідження; дослідження може здійснюватися або добре, або погано - це можна встановити через зіставлення результатів із минулими або майбутніми дослідженнями (верифікація та фальсифікація); немає способу проводити дослідження без інструменту (мови в широкому розумінні як семіози - системи знаків загалом), і не існує відтак жодного іншого способу вийти з мови і помислити міру точності, з якою різноманітні мовні описи кореспондують чи не кореспондують із реальністю (об'єктивністю).

Евристично доцільно піддати деконструкції інструментальний підхід до мови, адже, як пише Р. Рорті, мова є радше способом підміни і здійснення знаків і звуків задля досягання конкретних цілей, а не медіумом репрезентації. "Мова не може обманути щодо точності репрезентації, бо мова взагалі не репрезентує" [8, p. 50]. Консеквентні поняття, наприклад, правди чи об'єктивності, не можуть означати стан правильного репрезентування дійсності через інструмент мови, адже "поняття "точно репрезентує" є просто автоматичним і порожнім компліментом, який даємо тим переконанням, які нам допомагають успішно робити те, що робити хочемо" [9, p. 10]. Виходить, що твердження "2+2=4" є свого роду соціальною мантрою, стверджуючи яку, індивід досягає індивідуального блага; і якби для соціального здійснення індивіда, кар'єри та індивідуального чи загального блага доцільно було би стверджувати іншу соціальну мантру (наприклад, що "2+2=4,2"), то це, інтерпретуючи позицію Р. Рорті, було би правильно в розумінні істини як блага.

Твердження, що мова не репрезентує світ, необхідно не означає, що мова не перебуває у відношенні зі світом. Мова є частиною світу, у котрому живемо, а відтак не може бути зовсім осторонь реальності, як, наприклад, осторонь тілесності не можуть бути наші тіла [10, s. 66].

Більше того, за Р. Рорті, неможливо сформулювати мовне висловлювання щодо реальності (чи об'єкта), адже реальність завжди складніша, аніж твердження про неї, і тому може перестати відповідати мовному висловлюванню. Мовне висловлювання можна сконструювати лише щодо іншого мовного висловлювання, де одне з другим пов'язане різноманітними "лабіринтами інференційних відношень" [9, p. 140].

Індивідуальне і соціальне пізнання, звісно, виходить із безпосередніх інтеракцій із реальним об'єктивним світом - і не існує іншого способу перевести сирий матеріал спостережуваної фізичної реальності в правду мовно змодельованих теорій та мовних виразів [10, s. 67]. Так, наприклад, спостереження Г. Галілея було закладено на потраплянні квантів світла на рогівку його ока, але таке спостереження ще не є наукою, ще не є пізнанням певних фактів: це спостереження можна інтерпретувати й розуміти зовсім різними способами - чи як ересь, чи як відкриття [7, p. 80-81]. За Р. Рорті, це, власне, і є унаочненням того, що мислення не є дзеркалом реальності природи - адже **розум, мислення, пізнання закорінені в соціальній мережі понять і отримують, у межах і в мережах якої і отримують смисл та істинність.**

Як стверджує Д. Скаліцький, відкидаючи розуміння мови як медіуму репрезентації, ми приходимо до

розуміння мови як практики соціальної аргументованості, яким Р. Рорті навантажує поняття правдивості [10, s. 67]. За Р. Рорті, мовна, історична чи соціальна аргументованість імплікує в поняття правдивості всю ту неісторичну, універсальну, есенційну дійсність, що витіснена нашими апіорними здатностями до пізнання: "під переконливістю не можемо вважати нічого іншого, що не відсилає до того, що вже приймаємо [...], адже не існує іншого способу виступити з-поза наших переконань і нашої мови, щоб знайти інший, аніж когеренцію, текст" [9, p. 178].

Одне висловлювання можливе лише відносно інших висловлювань, одна картина світу можлива лише в зіставленні з іншою картиною світу, одні словники, етики, естетики, норми, традиції, очікування - з іншими [10, s. 67]. Тобто одна інтерпретація існує лише в контексті іншої (чи інших) інтерпретацій. У такій аргументації і тривала полеміка Р. Рорті з У. Еко на тему "Інтерпретації і надінтерпретації", де Р. Рорті демонструє неопрагматичну філософію аргументації та переконання, що черпає як з американської прагматичної традиції, так і з аналітичної і постаналітичної філософії (неопрагматизм Р. Рорті визначає як прагматизм після мовного перевороту, чим показує неможливість філософії без Дьюї чи Джеймса). Інтерпретатор особисто зацікавлений у своїй інтерпретації, завжди перебуває в контексті інтерпретаційних прагнень: інтерпретація не є чимось апіорно даним, а виникає із безпосередніх мотивів інтерпретатора як людини й учасника-громадянина інтерпретаційної спільноти, де одна оцінка інтерпретації перебуває в залежності від актуальних цінностей, традицій і норм усіх інших учасників-громадян інтерпретаційної спільноти.

Як стверджує П. А. Білек, "наступ аналітичної філософії і її штучні наукові поняття (від Фреґе через Рассела, Тарського і аж до Девідсона чи до можливих світів С. Кріпке і теорій можливих світів) спричинив витіснення поняття мімесису, яке - радше в інтуїтивному вжитку, аніж у теоретичних концептах - домінувало до початку ХХ століття [...]" [1, s. 13]: на місце досі використованих понять мімесису як процесів "віддзеркалення", "відбиття", "кореспонденції/передання" чи "уподібнення" із (часто елітарною) вродженою чи набутою здатністю сприймати ці процеси, бути до них залученим приходиться розуміння того, що даний нам у відчуттях і мисленні вигляд світу, його образ необхідно має відноситись до реальності за аналогією, як просте і зрозуміле пояснення чогось відноситься до складного і не зовсім зрозумілого.

Як аргументує П. А. Білек, у ключі прагматизму В. Дж. Т. Мітчел доповнює тріадичну модель знаку Ч. С. Пірса і визначає репрезентацію як тріадичну подію [1, s. 14], оскільки вона кимось (1) для когось (2) здійснюється через щось (3). Поняття референції є ідеальним (нематеріальним) елементом-конструктом трансцендентальної логіки в дусі І. Канта: прикладувані до реального прагматичного контексту займають належне їм місце як трансцендентальне до емпіричного. У контексті реального життєздійснення людини й соціуму є репрезентація. Частково до цього приходять В. Дж. Т. Мітчел в аналізі комунікації (яку можна проінтерпретувати у вужчому контексті як референцію) і репрезентації [1, s. 14].

Репрезентація і референція перебувають у взаємозалежних відносинах: референція як елемент трансцендентальної логіки чистого мислення в емпіричній

дійсності завжди даватиме збій, і репрезентація (яку можна визначити як емпіричну логіку) є здійснюваністю референції. У класичній філософії проблеми з референцією не виникає, бо репрезентація є емпіричним наслідком референції і не суперечить їй, а конструює її, підтримує й підсилює. У такому викладі репрезентація виступає як наочне зображення логічного.

Наочне зображення і навантажуюча його логіка є двохосовим семіотичним процесом - із віссю репрезентації (наприклад, певне зображення певним кольором репрезентує камінь на полотні картини) та віссю референції (як смисловий зв'язок творця картини і реципієнта, який може зрозуміти, що певне зображення певним кольором передає саме камінь). У класичній філософії між двома осями не виникає конфлікту. Але авангардні мистецькі практики і криваве конструювання викривленої політичної реальності ХХ ст. внесли в посткласичну філософію - а відтак, і посткласичну соціальну дійсність - можливість конфлікту репрезентації і референції, можливість того, що вісь репрезентації може розрізати вісь референційної комунікації між творцем і реципієнтом і може створювати простір непорозуміння, хиби чи шахрайства; а значить, "репрезентація є як засобом комунікації, так і комунікаційною перешкодою" [1, s. 14]. Це видно не тільки в посткласичній філософії чи новому мистецтві - трансцендентальний проект людського мислення, що цілковито заснований на класичних референціях точної науки, привів до радіоактивного спалаху ядерного вибуху: це перша, але не єдина масштабна репрезентація, що була скерована всупереч референції. А одна семіотична подія зумовлює й продовжує вже дальший тяглий процес людського співіснування. Реалії ХХ ст. відкривали можливість розриву взаємозалежності референції і репрезентації: наочне зображення й навантажуюча його логіка почали зазнавати навмисного семіотичного конфлікту, унаслідок чого стало можливим розірвати аж до тої міри, що наочність зображення теорії можна спрямувати всупереч самій теорії.

Ядровим механізмом семіозису (як у літературі, так й у сфері мистецтва, філософії, політики, науки, релігії) загалом є складна подія, що відбувається в семантичному, синтаксичному та прагматичному процесі між означником і означуваним (репрезентантом і репрезентатом), але також і складна подія розшарування означника окремо на референт і на репрезентат.

Розуміння процесу семіозису в контексті двох взаємозалежних осей (вісь репрезентації і вісь референції, які можуть або підсилювати одна одну, або створювати конфлікт) впливає як логічний наслідок із моделей знаку і означування і Ф. де Сосюра, і Ч. С. Пірса, адже семіотичний механізм означування (сигніфікації) неодмінним чином пов'язаний зі зворотнім механізмом відправлення (десигніфікації, референції): якщо сигніфікація веде до утворення ментального образу (у розумінні Ф. де Сосюра) із сильною чи слабкою репрезентацією (або її відсутністю - презентацією), то зворотній механізм десигніфікації (референції) відправляє (реферує) утворений ментальний образ до актуальних, наявних об'єктів (як подібних, так і контрастних) - які дані конкретно й актуально (або ж даність позбавлена конкретних меж і деактуалізована). Причому конкретність/неконкретність і актуальність/деактуалізація у визначенні об'єкта чи носія процедури означування веде до утворення складніших і абстрактніших типів семіотичних мотивів, а далі - кодів.

Означування є взаємопротилежним значенням сигніфікації і десигніфікації [1, s. 15-16]. Ідеальним є відношення тотожності сигніфікації до десигніфікації, однак реально референція чи репрезентація може зміщуватися в бік інтенсифікації сигніфікації чи десигніфікації. Наприклад, у виразах "ти", "ми", "я" збільшена десигніфікація за рахунок знайомого контексту чи за рахунок попередньої інтенсифікації сигніфікації. Як і навпаки: достатньо детальна (інтенсифікована) сигніфікація Наполеона Бонапарта у "Війні і мирі" Л. Толстого зміщується в напрямку від десигніфікації реального Наполеона [Там само, s. 15-16]. При генеруванні фікції перебрані власні імена пов'язуються із частковими референтами. В імені, що перебрані з актуального світу, референція простежується по шкалі можливих значень на осі від енциклопедично очищеного поняття до автентифікуючої референції, що базується на власному досвіді з указаним означенням. Цю вісь можна означити в лінії від інтенсиву (усередині окремого художнього, фіктивного світу), або в екстенсиву (у вигляді культурної енциклопедії, сконструйованої в актуальному світі) [Там само, s. 22].

Власні імена можуть, але строго не мусять бути жорсткими десигнаторами - вони виступають як жорсткі десигнатори, коли означають певний об'єкт ідентичного щодо всіх можливих світів. А фіктивні імена можуть набувати жорсткої десигнації тоді, коли вкоріняться в культурній енциклопедії [Там само]. У "Війні і мирі" на контрасті реального Наполеона-десигніфіката автор конструє другого Наполеона-сигніфіката - більш образного, детальнішого та інтенсифікованого (тобто більш зрельсеного через семіотичне конструювання). Ситуація набирає ще складніших форм, адже відправлення (референція) до неактуальних і неконкретних мотивів може як сприяти референції, так і перешкодити їй, а (окрім того) може динамізувати її і статизувати.

Репрезентація як семіотичний чинник конструювання суспільного світу є виразно гетерогенною, гібридною і здійснюється на шкалі від означування (сигніфікації) до відправлення (референції, десигніфікації), ступінь інклінації на якій і відрізнятиме одну репрезентацію від іншої. Як стверджує П. Білек, репрезентація є не лише наслідком, але найперше символічним/семіотичним вербальним конструюванням певних образів, що можуть бути використані з ідеологічними мотивами і задля релятивізації мови, адже - як поняттєвотвірний чинник - репрезентація закладає і будує у свідомості конструкцію того, який і для чого є світ [Там само, s. 22]. Такий підхід підхоплено в американському новому історизмі, де репрезентація (як у В. Ізера) є продуктом переважаючої владної ідеології та відносин сили, а також інструментом конструювання нової соціополітичної владно-силової реальності. (Така думка найкраще розвивається у філософії М. Фуко). У контексті нового американського історизму стверджується, що літературна репрезентація є передовсім високометафорична (тобто образна) і що не можна її відчитувати і пояснювати дослівно так, як і не можна побутову мову й дискуривні практики розбивати на окремі елементи та аналізувати їх без огляду на їхні контексти.

Висновки

Референційна функція забезпечує репрезентацію реальної (позазнакової) речі в знакові. У науковій чи філософській репрезентації наголошується на по-

знаковості - на річ, відчуттєво й мисленнєво закриту, а тому знак через позначення виступає механізмом розширення перцептивного порогу сприйняття й пізнання. Наукова (строга, точна) репрезентація тяжіє від означника до означуваної речі, а художня репрезентація ініцілізується на всьому полі знакових відношень і може зміщувати референційну силу тяжіння до позначника чи до інтерпретатора через послаблення референційних чи інтерпретаційних зв'язків. Художня репрезентація із послабленим механізмом референції через позначення й уаочнення речі може як показувати річ, так і спотворювати її. При екземпларифікації відбувається пераховування елементів і їх презентація. Репрезентація із послабленим референційним механізмом може бути позначена як художня репрезентація (або нон-репрезентація), коли референційний механізм послаблений, але все ж функціонує. Відсутність референційного механізму вироджує репрезентацію в екземпларифікацію. Звідси можна вести мову про дві крайні форми репрезентації - художню (іконічну) нон-репрезентацію і наукову (філософську) як власне репрезентацію. У художній репрезентації через штучні (мистецькі) засоби досягається послаблення механізму референції (= рефлексії), збільшення презентативного тіла знаку й створення самодостатньої ікони (зображення) як свого роду автономної реальності. Така нон-репрезентація є вкрай необхідною для здорового функціонування соціуму, адже наочно показує безпосередню - відчутну й осмислювану - гнучкість і пластичність тіла знаку відносно речі, що не надана ані відчуттям, ані мисленню. Але поряд із тим підміна репрезентації екземпларифікацією становить і ряд соціальних загроз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bílek Petr. Repräsentace: metafora, pojem či koncept? / Petr Bílek // Jazyky reprezentace. Repräsentace ve filozofii a v myšlení o umění a kultuře. - Praha : Akropolis, 2012. - S. 11-30.
2. Fish St. Is There a Text in This Class?: The Authority of Interpretive Communities / Stanley Fish. - Cambridge/London : Harvard University Press, 1980. - viii + 394 p.
3. Glanc Tomáš. Vzpírání se reprezentaci: Poetika přítomnosti / Tomáš Glanc // Jazyky reprezentace. Repräsentace ve filozofii a v myšlení o umění a kultuře. - Praha : Akropolis, 2012. - S. 52-61.
4. Iser W. Prospecting: From Reader Response to Literary Anthropology / Wolfgang Iser. - Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1989. - 328 p.
5. Iser W. Representation: A Performative Act / Wolfgang Iser // The Aims of Representation: Subject/Text/History. - Stanford : Stanford University Press, 1993. - S. 217-232.
6. Iser W. The Fictive and the Imaginary: Charting Literary Anthropology / Wolfgang Iser. - Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1993. - xix + 347 p.
7. Rorty R. Objectivity, Relativism, and Truth. Philosophical papers / R. Rorty. - Cambridge : Cambridge University Press, 1990. - Vol. 1. - 226 p. DOI: 10.1017/cbo9781139173643
8. Rorty R. Philosophy and Social Hope / Richard Rorty. - New York : Penguin Books, 1999. - 320 p.
9. Rorty Richard. Philosophy and the Mirror of Nature / Richard Rorty. - Princeton : Princeton University Press, 1979. - 401 p.
10. Skalický D. Literatura a zrcadlo přítomnosti: Některé souvislosti Rortyho antirepräsentacionalismu a myšlení o literatuře / David Skalický // Jazyky reprezentace. Repräsentace ve filozofii a v myšlení o umění a kultuře. - Praha : Akropolis, 2012. - S. 62-73.

Ковчак Владимир,

аспирант философского факультета Львовского национального университета им. И. Франко

СЕМИОТИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ НОН-РЕПРЕЗЕНТАЦИИ: КОНФЛИКТ РЕПРЕЗЕНТАМЕНТА И РЕФЕРЕНЦИИ

Автор исследования конкретизирует понятие воображения и подражания в контексте современной теории репрезентации В. Изера и антирепрезентационализма Р. Рорти. Показано, что постаналитическая философия в концепции антирепрезентационализма не тематизирует специфику художественных знаков относительно других (нехудожественных) знаков, а речь пассивно не отражает (не представляет) автономно данные объекты мира, а в основополагающем смысле их конструирует и конституирует как технические художественные тексты. Теория речевого репрезентационализма в постаналитической философии продолжает себя в языковом инструментализме - язык понимают как важный социально-научный инструмент, с помощью которого человечество постигает реальность.

Ключевые слова: нон-репрезентация; репрезентация; референция; семиотика; социальное конструирование; социальная реальность.

Kovchak Volodymyr,

PhD student, researcher

Ivan Franko National University of Lviv

SEMIOTIC STRATEGY OF NON-REPRESENTATION: CONFLICT BETWEEN REPRESENTAMENT AND REFERENCE

The idea of representation is a fundamental factor of the social privilege for any social institution that lies in a desire to establish the firmly true descriptions of the world, set facts and objective truths. Yet, it should be noted that assertions based on representation are not only the prerogative of science, philosophy, religion, art and politics, but also the immediate reality of social life. A denial of representationalism inevitably leads to the relativism as the abruption of a language from reality. Since then, a language can assert anything about the reality without accordance to the reality proper, and thus, distort the reality to its substitute - a new artistic reality. Post-analytical philosophy covers the issues under the term anti-representationalism, i.e. reject representation (meaning passive display of autonomous objects) as a productive notion or a concept. Representatives of new historicism, on the contrary, understand representation as a productive notion through which cultural creativity can be studied in performative aspects.

Research of representation as fine art is an integrated part of social processes of separation, withdrawal, acceptance and domination, and is generally a social expression of power-strength processes. Post-analytical philosophy in the concept of anti-representationalism does not thematise artistic and non-artistic signs specifics. A language is claimed not to reflect passively autonomous objects in the world like a mirror (represent), but constitutes them as technical artistic texts in a fundamental sense. Theory of language representation in the post-analytical philosophy progresses into language instrumentalism - a language is understood as an important tool with the help of which the humankind aligns with the reality.

Keywords: non-representation; representation; reference; semiotics; social construction; social reality.

REFERENCES

1. Bilek, Petr (2012), Repräsentace: metafora, pojem či koncept?, *Jazyky reprezentace. Repräsentace ve filozofii a v myšlení o umění a kultuře*, Akropolis, Praha, s. 11-30 (czech).
2. Fish, Stanley (1980), Is There a Text in This Class?: The Authority of Interpretive Communities, Harvard University Press, Cambridge/London, pp. viii + 394 (eng).
3. Glanc, Tomas (2012), Vzpírání se reprezentaci: Poetika přítomnosti, *Jazyky reprezentace. Repräsentace ve filozofii a v myšlení o umění a kultuře*, Akropolis, Praha, s. 52-61 (czech).
4. Iser, W. (1989). Prospecting: From Reader Response to Literary Anthropology, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 328 p. (eng).
5. Iser, W. (1993). Representation: A Performative Act, *The Aims of Representation: Subject/Text/History*, Stanford University Press, Stanford, s. 217-232 (eng).
6. Iser, W. (1993). *The Fictive and the Imaginary: Charting Literary Anthropology*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, pp. xix + 347 (eng).
7. Rorty, R. (1990), Objectivity, Relativism, and Truth, *Philosophical Papers*, Vol. 1, Cambridge University Press, Cambridge, 226 p. DOI: 10.1017/cbo9781139173643
8. Rorty, Richard (1999), *Philosophy and Social Hope*, Penguin Books, New York, 320 p. (eng).
9. Rorty, Richard (1979), *Philosophy and the Mirror of Nature*, Princeton University Press, Princeton. 401 p. (eng).
10. Skalický, David (2012), Literatura a zrcadlo přírody: Nektere souvislosti Rortyho antireprezentacionismu a myšlení o literatuře, *Jazyky reprezentace. Repräsentace ve filozofii a v myšlení o umění a kultuře*, Akropolis, Praha, s. 62-73 (czech).

© Ковчак Володимир

Надійшла до редакції 16.12.2016